

I. GENERALITATS FISIOGRÀFIQUES

J. SERVERA

J. SERVERA: "Generalitats fisiogràfiques", in ALCOVER, J.A., BALLESTEROS, E. & FORNÓS, J.J. (Eds.): *Història Natural de l'Arxipèlag de Cabrera*. CSIC-Edit. Moll. Mon. Soc. Hist. Nat. Balears 2: 25-32. Cabrera és un conjunt d'illes i illots de l'Arxipèlag Balear, que representa uns 13'2 km² de terres emergides. Localitzat al migjorn de Mallorca, es troba separat d'aquesta per un freu d'aproximadament 9 km entre el cap de Ses Salines i l'illot més septentrional, Na Foradada. Aquestes illes es disposen de forma allargada amb una direcció de NE a SW. L'Arxipèlag de Cabrera, compost per un total de 19 unitats a més d'un gran nombre d'esculls, presenta una gran heterogeneïtat respecte a les dimensions i a la forma de cada una. Aquestes illes varien entre les 0'10 ha i els 142 m de perímetre de l'illa de L'Olló i les 1.154'75 ha i 38.656 m de perímetre de Cabrera Gran. La característica comuna, a quasibé tot l'arxipèlag, és la d'una costa abrupta amb penya-segats; aquest fet provoca que l'accessibilitat des de la mar cap a l'interior de les diferents illes tan sols es pugui realitzar per indrets molt determinats.

PHYSIOGRAPHIC GENERALITIES. The Cabrera archipelago in the Balearics is a group of islands and islets comprising ca. 13,2 km² of emerged lands. It is situated 9 km to the south of Mallorca, measured between Ses Salines Cape and Na Foradada, the northernmost islet. These islands show a lengthening form in NE-SW direction.

The archipelago, composed by 19 isles and many reefs, are quite heterogeneous in size and shape. They range between 0,10 ha and 142 m of perimeter of L'Olló island, and 1.154'75 ha and 8.656 m of Cabrera island. The common feature in most of the archipelago is the high coast with cliffs; thus, the inland of most islands is accessible only through a few coastal points.

L'Arxipèlag de Cabrera està format per un grup d'illes i illots, localitzats dins de la Mediterrània Occidental al migjorn de Mallorca, l'illa major del conjunt balear (amb una direcció SSW des del far del cap de Ses Salines). Respecte de

Fig. 1. L'Arxipèlag de Cabrera manté una disposició lineal de les seves illes. Panoràmica del conjunt des de Ses Rotes (Cabrera Gran, 109 m).

la conca mediterrània, l'arxipèlag, juntament amb Mallorca i Menorca, són les illes que presenten major distància de qualsevol punt de la costa continental, mantenint una posició central dins d'aquesta.

Aquestes illes es disposen en forma de rosari allargat (Fig. 1), amb una alineació orientada de NE a SW dins el quadrant determinat per les següents coordenades geogràfiques: el punt de l'escaire nord-oriental es localitza a $2^{\circ} 59' 18''$ de longitud est i $39^{\circ} 13' 03''$ de latitud nord, i el punt de l'escaire sud-occidental es localitza a $2^{\circ} 54' 26''$ de longitud est i $39^{\circ} 07' 06''$ de latitud nord.

Per altra banda, l'arxipèlag es troba a la part més meridional de la plataforma continental definida per la isòbata dels 200 m que uneix Mallorca i Menorca (RIBA et al., 1980), i que al mateix temps constitueix la part central i més nord-oriental de l'anomenat Promontori Balear.

El conjunt de terres emergides de les illes i illots de Cabrera suposa, mesurat a escala 1:10.000, una superfície de $13'2 \text{ km}^2$ i una longitud $53'87 \text{ km}$ de costa, que es reparteixen entre les dues illes majors, Cabrera Gran (Fig. 2) i l'Illa des Conills, 17 illes menors i tota una sèrie d'illots i esculls adjacents (vegeu Taules I i II, p. 31).

Pel que fa a la batimetria que envolta el conjunt de Cabrera, aquesta presenta un relleu positiu en forma de carena que uneix Cabrera i Mallorca, i que estructuralment es considera com la continuació de la unitat morfoestructural de les serres del llevant mallorquí (GOB, 1990). Així doncs, Cabrera queda separada de Mallorca, entre el cap de Ses Salines i l'illa més propera, la de Na Foradada,

Fig. 2. Cabrera Gran amb cims arrodonits i amples valls suporta una tímida xarxa torrencial. El canal Llarg des del coll Roig (93 m) i la badia des Port al fons.

per un freu d'aproximadament 9 km d'amplària i on tan sols s'assoleix un màxim de 50 m de profunditat. El conjunt de l'arxipèlag queda emmarcat dins la isòbata de 75 m, encara que pels seus costats nord-occidental i sud-oriental ràpidament es descendeix fins a profunditats properes als 100 m; mentre que en la part occidental i meridional de Cabrera Gran, l'illa major i l'esperó més occidental del promontori de Cabrera, s'arriba molt més ràpidament a cotes més profundes. Pel que fa referència als freus i a les profunditats entre illes i illots vegeu la Taula III (pp. 31-32).

En arribar a Cabrera des de Mallorca, la primera illa que ens trobam és la de Na Foradada, la més septentrional de l'arxipèlag. Emergeix de la mar com un bloc de pedra de forma quadrangular, i presenta els seus laterals amb penya-segats pertot arreu que oscil·len entre els 10 i els més de 20 m d'alçària, la qual cosa, junt amb la seva verticalitat, dificulta l'accés des de la mar. L'illa té una superfície de 1'6 ha, un perímetre de 511 m i una alçària màxima de 27 m. La part superior és un altioplà que es troba basculat en direcció NW-SE i on hi ha instal·lat un far automàtic. Finalment just davant de la seva punta més meridional es troba l'escull de Na Foradada o també conegut com Ses Orelletes.

Seguint en direcció SE ens trobam l'Illot de Na Foradada i l'Illot Pla. Aquests dos illots presenten una morfologia triangular totalment aplanada i amb un petit basculament vers el SE. Són fàcilment abatuts pels grans temporals en la seva totalitat i això és degut a la minsa alçària que tenen, ja que gairebé no superen els 6 m cap de les dues. El primer, l'Illot de Na Foradada, té una super-

Fig. 3. Cabrera Gran té una forma totalment irregular amb una costa molt retallada. Panoràmica de la península nord-oriental de Cabrera Gran des del cim de La Miranda (156 m).

fície de 0'3 ha i un perímetre de 244 m; el segon, l'illot Pla, és una mica més gran que l'anterior i té 0'5 ha de superfície i 427 m de perímetre.

Una vegada s'han superat els dos illots, ens trobam amb l'illa de Na Pobra. Amb una forma més allargada que arrodonida es disposa en direcció d'est a oest i està envoltada de penya-segats. Igual que les illes anteriors, presenta un basculament de la seva planícia cap al SE i per tant és al seu lateral occidental on es troben els penya-segats costaners més alts, superiors als 20 m. La seva superfície és de 2'9 ha, el seu perímetre de 886 m i la seva cota màxima de 26 m localitzada a la seva part occidental. Entre ella i l'illot Pla, hi trobam el Faralló de Na Pobra, un petit escull davant de la punta de Llevant, una mica major que el que es troba a la raconada de la pesquera des Falç.

Avançant vers Cabrera Gran la següent illa és Na Plana. Encara que major que les anteriors (5'6 ha de superfície), manté la mateixa disposició estructural que aquestes, és a dir, també està basculada cap al SE. El seu perímetre és de 1.181 m i la seva màxima alçària és de 23 m. Mentre en el seu vessant occidental presenta una costa amb penya-segats, el vessant oriental té una costa baixa on els seus estrats tabulars superiors s'enfonsen dolçament dins la mar. Deslligada d'ella tan sols hi trobam, al nord, L'Escull, situat davant la punta de Tramuntana.

Una mica escorat a l'Oest, de la direcció mantinguda fins ara, i entre Na Plana i l'Illa des Conills, hi trobam l'illa de L'Esponja. Aquest amb una forma allargada i orientat de NW a SE, es presenta cisellat pels quatre costats amb penya-segats superiors als 20 m, la qual cosa el converteix en una de les unitats

Fig. 4. Els illots constitueixen uns espais segregats amb un alt valor naturalístic que es troben com a peces esqueixades de les illes majors. Els Estells a la costa meridional de Cabrera Gran.

menys accessibles de l'arxipèlag. Les seves dimensions s'emmarquen dins les 0'4 ha de superfície, 318 m de perímetre i els 24 m d'alçària màxima.

Seguint el nostre recorregut cap al sector més meridional de l'arxipèlag, la següent illa que trobam és l'Illa des Conills. Aquesta és la segona en extensió i on els contrastes morfològics del relleu són més presents. Amb l'37 km² i un perímetre de 6.383 m, es disposa allargada en un eix de direcció NE-SW; i lluny de voler relacionar-ho amb el seu topònim, l'illa, si s'observa des del seu costat oriental sobre cartografia, té un perfil clar de conill. La seva costa presenta penya-segats pertot arreu, a excepció de l'extrem nord-oriental i la part més meridional. Els penya-segats, equiparables als de Cabrera Gran quant a la seva magnitud, tenen la màxima expressió als costats oriental (122 m) i occidental (97 m), que al mateix temps coincideixen amb les majors alçàries de l'illa. Just devora la seva costa hi trobam una sèrie de petits esculls com són els de la Punta des Vapor a tramuntana, l'Escull des Tabac al costat occidental o el Faralló des Corrals i l'Escull des Corrals a la part més meridional.

Ja prop de Cabrera Gran i derrotada a l'est, trobam Na Redona. Aquesta, com bé indica el seu topònim, és una illa arrodonida amb una superfície de 10'7 ha i un perímetre de 1.257 m. Amb una forma de mitja esfera aplanada, a la seva part central s'arriba a la cota de 57 m d'alçària. La seva costa, baixa en el seu vessant més occidental, va incrementant la seva alçària i verticalitat a mesura que li donam la volta vers ponent, presentant penya-segats superiors als 30 m al seu costat nord-oriental.

Finalment, acabant el nostre periple i com a illa major de l'arxipèlag, trobam Cabrera Gran. Per les seves majors dimensions, 11'54 km² de superfície i 38'656 km de costa, gaudeix, respecte de les altres, d'una important varietat de contrastos naturals. La seva costa extremadament retallada li dóna una forma totalment irregular amb nombrosos sortints (Fig. 3), caracteritzada sobretot per les incisions, en forma de petites badies arquejades dels seus vessants nord-occidental i sud-oriental. Dins de l'illa no hi ha cap indret que estigui a més d'un quilòmetre de la costa (ROSSELLÓ, 1964). El tipus de costa alterna entre platges (poques i reduïdes), costa baixa i penya-segats, encara que siguin aquests darrers els que més hi predominen i que en nombroses ocasions superen els 50 m d'alçària. Constituint per una massa calcària, la seva major alçària es localitza al costat occidental de l'illa en el puig de Na Picamosques (172 m). Malgrat les baixes precipitacions de l'arxipèlag, Cabrera Gran, ja presenta una clara xarxa de drenatge de les aigües pluvials. Així i tot el seu col·lector principal, el Xaragall des Celler, que desemboca a Sa Platgeta a la badia del Port, just supera el quilòmetre de llargària.

Localitzats a prop de la costa de Cabrera Gran hi trobam tota una sèrie d'esculls i d'illots, aquests darrers, començant a L'Olló i seguint cap al migjorn, queden relacionats a la Taula II.

Just al costat occidental de la platja de L'Olló, davant de la punta del rentador des Soldats i com si de la seva continuació es tractàs, hi trobam l'illot del mateix nom i el del Fonoll. Aquests dos illots de reduïdes dimensions tenen una superfície de 0'10 i 0'37 ha i 142 i 269 m de perímetre respectivament, al temps que no ultrapassen els 10 m d'alçària cap d'ells.

Tot seguint vers el migjorn, entre la cova des Mestral i la cova des secret, amb una forma allargada i orientat d'est a oest, hi localitzam l'illot de ses Bledes. Aquest, amb una superfície de 0'53 ha i 377 m de perímetre, tampoc ultrapassa els 10 m d'alçària.

A l'extrem més sud-oriental de Cabrera Gran trobam L'Imperial. Aquest illot, constituït per un bloc lleugerament arrodonit que sembla deslligat de la punta del mateix nom, té una superfície de 3'05 ha i un perímetre 724 m. L'Imperial té una alçària de 73 m i una plataforma superior basculada cap al SSE al mateix temps que presenta penya-segats superiors als 50 m a tota la seva meitat septentrional i inferiors a la resta.

Ja a la costa més meridional de Cabrera Gran, hi localitzam Els Estells (Fig. 4), un grup de cinc illots tots ells amb una morfologia més allargada que arrodonida, a excepció de L'Estell d'en Terra o Estell Xapat, els quals no superen l'hectàrea i tampoc els 500 m de perímetre (vegeu Taula II). A causa de les reduïdes dimensions que presenten i a les altes cotes que assoleixen, totes superiors als 25 m, Els Estells formen un conjunt de torres naturals enmig de la mar on els penya-segats de les seves costes els preserva d'un fàcil accés cap al seu interior.

Finalment i com a darrer illot destacable del litoral de l'illa major de l'arxipèlag, hem de fer referència a l'illot de ses Rates. Aquest té una forma arrodonida amb una superfície de 0'39 ha, 238 m de perímetre i una alçària que no arriba al 20 m i es localitza a al nord de la Punta de N'Ensiola prop de l'escar des Far.

Taula I. Relació d'illes i illots de l'Arxipèlag de Cabrera

Nom	Superfície	Perímetre	Localització
	en ha.	en m.	
Na Foradada	1'62	511	NE
L'Illot de Na Foradada	0'31	244	NE
L'Illot Pla	0'52	427	NE
Na Pobra	2'94	886	NE
Na Plana	5'62	1.181	NE
L'Esponja	0'44	318	NE
L'Illa des Conills	137'26	6.383	NE
Na Redona	10'76	1.257	E
Cabrera Gran	1.154'75	38.656	S

Font: Mapa Topogràfic escala 1: 10.000 del *Servicio Geográfico del Ejército* (1986)

Taula II. Relació d'illes i illots de la costa de Cabrera Gran

Nom	Superfície	Perímetre	Localització
	en ha.	en m.	
L'Illot de L'Olló	0'10	142	NE
L'Illot des Fonoll	0'37	269	NE
L'Illot de ses Bledes	0'53	377	E
L'Imperial	3'05	724	SE
L'Estell de s'Esclata-sang	0'58	453	S
L'Estell d'en Terra o Estell Xapat	1'13	470	S
Es Carabassot de l'Estell d'en Terra	0'57	360	S
L'Estell des Coll	0'51	342	S
L'Estell de Fora	0'17	175	S
L'Illot de ses Rates	0'39	238	SW

Font: Mapa Topogràfic escala 1:10.000 del *Servicio Geográfico del Ejército* (1986)

Taula III. Relació dels freus de l'Arxipèlag de Cabrera

	Amplària	Fondària
Na Foradada (la Punta de ses Orelletes) • L'Illot de Na Foradada (la Punta de ses Orelletes)	92	5
L'Illot de Na Foradada (el Roquissar de s'Illot) • S'illot Pla (Punta des Rostet)	275	31
S'Illot Pla (la Punta des Faralló) • Na Pobra (la Punta de Llevant)	110	6
Na Pobra (Es Forat) • Na Plana (la Punta de Tramuntana)	130	10
Na Plana (la Punta de Ponent) • L'Esponja (la Punta de Llevant)	450	38

Na Plana (es Banquet d'En Perot) • L'Illa des Conills (la Punta des Vapor)	600	25
L'Esponja (la Punta de Llevant) • L'Illa des Conills (la Pesquera d'En Rafel)	465	45
L'Illa des Conills (la Pesquera de ses Oblades) • Cabrera Gran (la Punta de sa Corda)	1.115	48
L'Illa des Conills (la Punta des Corral) • Na Redona (la Punta de Ponent)	1.005	24
Na Redona (el Saltador des Xots) • Cabrera Gran (la Punta de sa Corrent)	800	23
Cabrera Gran • L'Illa de L'Olló	10	2
Cabrera Gran • L'Illa des Fonoll	45	4
Cabrera Gran • L'Illa de ses Bledes	65	6
Cabrera Gran • L'Imperial	65	13
Cabrera Gran • L'Estell de s'Esclata-sang	80	4
Cabrera Gran • L'Estell d'en Terra o Estell Xapat	135	12
Cabrera Gran • El Carabassot de l'Estell d'en Terra	120	12
L'Estell d'En Terra o Estell Xapat • L'Estell de Fora	405	56
Cabrera Gran • L'Estell de Fora	635	56
L'Estell d'en Terra o Estell Xapat • L'Estell des Coll	335	45
Cabrera Gran • L'Estell des Coll	640	45
Cabrera Gran • L'Illa de ses Rates	35	8

Font: Mapa Topogràfic escala 1:10.000 del *Servicio Geográfico del Ejército* (1986) i de la Carta Nàutica escala 1:16.209 del *Instituto Hidrográfico de la Marina* (1960)

BIBLIOGRAFIA

- GOB (1990): *L'Arxipèlag de Cabrera, un Parc Nacional en Litigi*. Editorial Moll. Palma. 181 pp.
- RIBA, O. et al. (1980): *Geografia física dels Països Catalans*. Ketres Editorial. Barcelona. pp. 62-64.
- ROSSELLÓ VERGER, V. M. (1964): *Mallorca. El Sur y Sureste*. Cámara Oficial de Comercio, Industria y Navegación. Palma. pp. 53-57.